

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

CREANGA v. ROMANYA KARARIN KISA ÖZETİ

POLİS MEMURUNUN, YOLSUZLUK OLAYLARINA DAİR SORUŞTURMA ÇERÇEVESİNDE ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILMASININ YETERLİ YASAL DAYANAĞI YOKTU

Büyük Daire'nin, Creanga v. Romanya davasıyla (başvuru no: 29226/03) ilgili hâlihazırda verdiği nihai kararında, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi oybirliğiyle şu sonuca varmıştır:

AİHS'nin 5 § 1. maddesinin ihlali, başvurucunun, 16 Temmuz 2003 tarihinde, saat 12.00'den 22.00'ye kadar özgürlüğünden mahrumiyetini ve 25 Temmuz 2003 tarihinde tutuklanmasını kapsamaktadır.

AİHS'nin 5 § 1. maddesinin ihlal edilmemesi, başvurucunun, 16 Temmuz 2003 tarihinde saat 22.00'den 18 Temmuz 2003 tarihinde saat 22.00'ye kadar süren tutukluluğu ile ilgilidir.

Dava, petrol ürünleri şebekesi trafiğini çökertmeyi amaçlayan ve geniş çaplı olarak yürütülen ceza soruşturması çerçevesinde bir polisin özgürlüğünden mahrum bırakılmasını kapsamaktadır.

BAŞLICA OLAYLAR

Başvurucu Sorin Creanga, Romanya vatandaşı olup, 1956 doğumludur ve Bükreş'te ikamet etmektedir. Polis memuru olan başvuru, 1995 yılında Bükreş Polis Teşkilatı bünyesinde adli polis görevlisi olmuştur.

16 Temmuz 2003 tarihinde, hiyerarşik üstü tarafından sorgulanmak üzere "Ulusal Yolsuzlukla Mücadele Savcılığı'na (UYMS) gitmesi gerektiği kendisine bildirilmiştir. Creanga ve 25 meslektaşı, Bükreş yakınlarındaki petrol boru hattından yakıt çalınması olayıyla ilgili olarak askeri savcı tarafından sorgulanmıştır. Başvurucu, hakkında çıkarılan tutuklama müzekkeresi konusunda gece yarısına doğru bilgilendirilmiş ve bu kararda 16-18 Temmuz arası süren üç günlük bir süre için tutuklanacağını belirtilmiştir.

Hükümet, 16 Temmuz 2003 tarihinde, saat 12.00'ye doğru, savcının, yasal durumunu açığa kavuşturmak amacıyla UYMS binasında kendi isteğiyle bekleyen Creanga da dahil olmak üzere, aralarından on kişi hakkında cezai soruşturma başlatıldığı hususunda polis memurlarını bilgilendirdiğini belirtmiştir. Saat 22.00'de, Creanga, savcı tarafından pasif rüşvet, nitelikli hırsızlığa iştirak, suç örgütü kurma fiilleriyle suçlanmış ve onun tutuklanmasına karar vermiştir. Aynı gece, suç ortağı diğer on üç kişiyle birlikte Rahova Cezaevi'ne sevk edilmiştir.

18 Temmuz 2003 tarihinde, Askeri İstinaf Mahkemesi, ara kararla, onların atılı suçları işledikleri yönünde emarelerin bulunduğu dosyayı ve kamu düzenini korumak için onların tutuklanması

gerekliliğini göz önünde bulundurarak, Creanga ve suç ortakları hakkındaki tutukluluk süresinin 27 gün uzatılmasına dair savcılığın talebini kabul etmiştir. Bu ara kararda, Mahkeme, şüphelilerin, tanıkları etkileme riskini, ceza davasını ve soruşturmasını sonuçsuz bırakma çabalarıyla birlikte davanın karmaşıklığını, şüphelilerin sayısının fazlalığını ve delillerin nitelendirilmesindeki güçlüğü dikkate almıştır.

21 Temmuz 2003 tarihinde, Yüksek Mahkeme, başvuru ve suç ortaklarının itirazını kabul etmiş ve onların serbest bırakılmalarına karar vermiştir. 25 Temmuz 2003 tarihli nihai kararla, Romanya Başsavcılığı'nın, bu kararın iptali için yapmış olduğu başvuruyu kabul etmiş ve esas yönünden başvuru ve suç ortaklarının itirazını reddetmiştir. Yüksek Mahkeme, dava dosyasında yer alan bilgiler şüphelilerden her birinin isnat edilen suçları işlediklerini gösterir yeterlilikte olduğu için, tutukluluk durumunun haklı sebebe dayandığına karar vermiştir.

25 Temmuz 2003 tarihinde, Creanga tutuklanmıştır. Askeri Bölge Mahkeme'si 29 Haziran 2004 tarihli ara kararla, Creanga hakkında ülkeyi terk etme yasağı ile birlikte serbest bırakılması yönünde karar vermiştir. 22 Temmuz 2010 tarihli kararla, Creanga, pasif rüşvet ve suçlulara yataklık etme nedeniyle üç yıl erteli hapis cezasına çarptırılmıştır.

ŞİKÂyetLER ve USUL

AİHS'nin 5 § 1. maddesine (özgürlük ve güvenlik hakkı) dayanarak, Creanga, 16 Temmuz 2003 ve 25 Temmuz 2003 tarihlerinde tutuklanmasının kanuna aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

4 Eylül 2003 tarihinde, başvuru, AİHM'ne başvurmuştur. 15 Haziran 2010 tarihli daire kararıyla, Creanga'nın 16 Temmuz 2003 tarihinde, saat 10.00'dan 22.00'ye kadar özgürlüğünden mahrum bırakılması ve Başsavcılığın kararın iptali için yaptığı başvuruyu müteakip 25 Temmuz 2003 tarihinde tutuklanması nedeniyle, Mahkeme, AİHS'nin 5 § 1. maddesinin ihlal edildiğine oybirliğiyle kanaat getirmiştir. Mahkeme, Creanga'nın 16-18 Temmuz 2003 tarihleri arasında tutuklanmasına ilişkin olarak, Sözleşme'nin 5 § 1. maddesinin ihlal edilmediği kanısına varmıştır.

3 Eylül 2010 tarihinde Hükümet, Sözleşme'nin 43.maddesi uyarınca (Büyük Daire'ye gönderme) davanın, Büyük Daire'ye gönderilmesini talep etmiştir. 22 Kasım 2010 tarihinde, Büyük Daire heyeti söz konusu talebi kabul etmiştir.

MAHKEMENİN KARARI:

Madde 5 § 1

16 Temmuz 2003 tarihinde, saat 9.00'dan 22.00'ye kadar başvuru ve suç ortaklarının özgürlüğünden mahrum bırakılması

15 Haziran 2010 tarihli daire kararıyla, AİHM, Creanga'nın , 16 Temmuz 2003 tarihinde saat 10.00' dan itibaren savcı tarafından sorgulanması sırasında yasal dayanak olmadan özgürlüğünden mahrum bırakıldığı sonucuna varmıştır.

Taraflar, Creanga'nın 16 Temmuz 2003 tarihinde UYMS'ye çağrıldığına ve ceza soruşturmasının gereği olarak ifade vermek üzere saat 9.00'da savcılığa geldiğine dair itiraz etmemektedirler. Ancak yapılan bu çağrının zorlayıcı niteliği olmamasına rağmen, başvuru, UYMS'ye girdiği andan itibaren görevlilerin gözetimi altında tutulmuştur.

16 Temmuz 2003 tarihinde gerçekleşen olaylarla ilgili olarak geniş çaplı yürütülen ceza soruşturmasının amacı, polis ve jandarma görevlilerinden oluşan ve büyük kaçakçılık şebekesini çökertmekti. Bu bağlamda, Creanga ve meslektaşları aleyhine ceza soruşturmaları açılmıştır ve bir gün içerisinde bir dizi ceza soruşturması işlemlerinin yapılması gerekliliği, başvurunun tüm bu işlemleri tabi tutulmak zorunda kaldığını ortaya koymaktadır. Hükümet, başvurunun UYMS'den ayrıldığına veya savcılıkta ilk ifadesini verdikten sonra serbest bırakıldığına dair herhangi bir kanıt gösteremediğinden dolayı ve olaylara dair yaptığı anlatımın tutarlılığı bakımından, Mahkeme, başvurunun UYMS'de kaldığına ve en azından 12.00 ile 22.00 saatleri arasında özgürlüğünden mahrum bırakıldığına kanaat getirmiştir.

Mahkeme, Creanga' nın AHİS'nin 5/1. maddesi uyarınca, “yasal yollara göre” özgürlüğünden mahrum bırakılıp bırakılmadığını tespit etmelidir. Creanga, ceza davası çerçevesinde beyan vermesi amacıyla, kendisine açık bilgiler verilmeksizin UYMS'ye çağırılmıştır. Saat 12.00 'de savcı, başvuru, hakkında cezai kovuşturma başlatıldığına dair bilgilendirmiştir. Mahkeme, bu andan itibaren, savcının soruşturma kapsamında başvurunun özgürlüğünden mahrum bırakılmasını haklı gösterecek sağlam şüphelere sahip olduğunu ve Romanya hukukunun bu bağlamda alınacak önlemleri öngördüğünü tespit etmiştir. Oysaki savcı, çok geç bir saatte, 22.00 civarında başvuru hakkında önlem amaçlı tutuklama kararı vermiştir. Bu nedenle başvurunun, 16 Temmuz 2003 günü, en azından saat 12.00 ve 22.00 arasında özgürlüğünden yoksun bırakılmasının, iç hukukta hiçbir yasal gerekçeye dayandırılmaması durumu, Sözleşme'nin 5/1. maddesinin ihlaline yol açmıştır.

16 Temmuz 2003 saat 22.00'den 18 Temmuz 2003 saat 22.00'ye kadar süren tutukluluk

Mahkeme, başvurucuya karşı duyulan şüphelerin, söz konusu suçları işlediğini düşündürebilecek dava dosyasındaki olaylara ve kanıtlara dayandığını hatırlatmaktadır. Creanga'nın polis kimliğinden faydalanarak, ifade verecek kişileri etkileme tehlikesi, tutuklanmasını haklı göstermek için uygun ve yeterli bir gerekçe teşkil etmiştir. Daire kararında belirtilen gerekçeleri hatırlatarak, Mahkeme, kişiyi hürriyetinden yoksun kılmanın haklı sebebe dayandırıldığına ve bu açıdan Sözleşme'nin 5 § 1. maddesinin ihlalinin söz konusu olmadığına karar vermiştir.

25 Temmuz 2003 tarihinden itibaren tutuklanması

Mahkeme, daire kararında, karar iptal etme başvurusunun başvuru için ne ulaşılabilir ne de öngörülebilir olmadığı kanısına varmıştır. Söz konusu kanun yolu, sadece başvurunun tutuklanmasına karar veren ve bu tutukluluk süresinin uzatılmasını talep eden savcının hiyerarşik üstü olan Başsavcı'ya ağıttı. Mahkeme aynı zamanda, nihai bir kararın kanuna aykırı olması halinde, bu kararın iptali için başvuru yapmaya imkân veren Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun ilgili maddesinin, öngörülemez derecede belirsiz olduğunu dikkate almıştır. Mahkeme, Creanga' nın 25 Temmuz 2003 tarihinden itibaren özgürlüğünden mahrum bırakılmasının iç hukukta yeterli yasal dayanağının olmadığına karar vermiştir.

Mahkeme, iç hukuk gereğince, özgürlükten mahrum bırakma koşullarının AİHS'de belirtilen "yasallık" kriterine uyulması gerektiğini hatırlatarak, 15 Haziran 2010 tarihli Daire kararının sonuçlarını tamamen kabul ettiğini ve Sözleşme'nin 5 § 1. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.

Madde 41

Adil tazmin yoluyla, Mahkeme Romanya'nın başvuru, manevi tazminat olarak 8,000 Euro ve masraflar ve giderler açısından 500 Euro ödemesi gerektiğine karar vermiştir.